Затверджено на засіданні кафедри
трудового, екологічного та аграрного права,
протокол № 1 від 26.08.2026 р.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ
для підготовки до підсумкового контролю з навчальної дисципліни «АГРАРНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»
для студентів спеціальності 081 Право, ОП Право, освітнього рівня Бакалавр

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та державне регулювання

Тема 1. Аграрне право України як самостійна галузь права

Становлення сільськогосподарського (аграрного) права як галузі права. Поняття та ознаки аграрного права України. Предмет аграрного права як галузі права. Методи правового регулювання аграрних відносин. Принципи аграрного права. Система аграрного права.

Співвідношення та взаємодія аграрного права з іншими галузями права.

Тема 2. Джерела аграрного права

Загальна характеристика аграрного законодавства України. Особливості аграрного законодавства на сучасному етапі.

Поняття і види джерел аграрного права. Конституційні засади аграрного права України. Закони в системі джерел аграрного права. Підзаконні нормативно-правові акти як джерела аграрного права, основні напрями їх регулювання. Характеристика, види і юридична сила локальних правових актів в сільському господарстві.

Тема 3. Аграрні правовідносини: склад, об'єкти та підстави виникнення

Поняття та особливості аграрних правовідносин. Визначення поняття аграрних правовідносин та їх специфічні риси (зв'язок із використанням землі, біологічних ресурсів, залежність від природно-кліматичних факторів). Співвідношення аграрних правовідносин із земельними, цивільними, господарськими та екологічними правовідносинами.

Класифікація та види аграрних правовідносин. Внутрішні (членські, трудові, управлінські) та зовнішні (майнові, договірні, земельні) аграрні правовідносини.

Склад (структура) аграрних правовідносин.

Підстави виникнення, зміни та припинення аграрних правовідносин.

Тема 4. Державне регулювання сільського господарства в Україні

Поняття, зміст та принципи державного регулювання сільського господарства України. Форми і методи державного регулювання сільського господарства.

Система і повноваження органів управління у сфері сільськогосподарського виробництва.

Здійснення державного контролю за додержанням аграрного законодавства.

Державна аграрна політика: поняття, правове регулювання, напрями діяльності. Правове забезпечення продовольчої безпеки.

Основні напрями та правові форми державної підтримки суб’єктів господарювання у сфері сільськогосподарського виробництва. Сільськогосподарське дорадництво.

Правове регулювання публічно-приватного партнерства у сільському господарстві.

Змістовий модуль 2. Правовий статус суб'єктів аграрного господарювання

Тема 5. Суб´єкти аграрного права

Характеристика учасників сільськогосподарського виробництва як суб'єктів аграрного права, їх види. Поняття «сільськогосподарський товаровиробник», «виробник сільськогосподарської продукції», «суб'єкт агропромислового комплексу».

Сільськогосподарські підприємства як суб´єкти аграрних відносин: поняття, ознаки, види. Особливості правового становища сільськогосподарських підприємств кооперативного та корпоративного типів та їх об'єднання.

Загальна характеристика правового статусу фізичних осіб як суб'єктів аграрного виробництва.

Тема 6. Правове становище сільськогосподарських підприємств та їх об'єднань

Поняття та ознаки колективного сільськогосподарського підприємства.

Поняття, юридичні ознаки, особливості правосуб'єктності державних (комунальних) сільськогосподарських підприємств. Правовий режим майна державних (комунальних) сільськогосподарських підприємств.

Поняття, правові ознаки та види сільськогосподарських товариств. Порядок та особливості утворення сільськогосподарського акціонерного товариства і товариства з обмеженою відповідальністю. Правовий режим майна та землі сільськогосподарських товариств. Органи управління та контролю сільськогосподарського товариства та їх компетенція. Майнові фонди сільськогосподарського товариства.

Правовий статус об´єднань підприємств в сільському господарстві. Особливості різних видів об´єднань підприємств. Правове становище аграрної холдингової компанії.

Тема 7. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів

Поняття та основні ознаки сільськогосподарських кооперативів та їх види. Кооперативні об'єднання.

Порядок створення сільськогосподарських кооперативів. Право членства у сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу. Права та обов'язки членів сільськогосподарських кооперативів.

Правовий режим майнових фондів сільськогосподарського кооперативу. Статутний капітал, фонд розвитку, резервний фонд.

Правовий режим земельної ділянки кооперативу.

Система органів самоврядування в кооперативних сільськогосподарських підприємствах.

Особливості господарської діяльності сільськогосподарських кооперативів.

Державна підтримка сільськогосподарських кооперативів.

Порядок припинення діяльності сільськогосподарських кооперативів.

Тема 8. Правове становище фермерського господарства

Загальна характеристика Закону України «Про фермерське господарство». Поняття та юридичні ознаки фермерського господарства. Порядок створення та державної реєстрації фермерських господарств. Сімейне фермерське господарство.

Умови членства в господарстві. Права та обов'язки членів.

Земельні відносини у фермерських господарствах. Правовий режим майна у фермерських господарствах. Господарська діяльність фермерських господарств.

Державна підтримка фермерських господарств.

Припинення діяльності фермерських господарств.

Тема 9. Правове регулювання ведення особистих селянських господарств

Загальна характеристика законодавчого регулювання ведення особистих селянських господарств.

Поняття та ознаки особистого селянського господарства. Відмінність особистого

селянського господарства від фермерського господарства.

Земельні відносини в особистому селянському господарстві громадян. Правове регулювання майнових відносин в особистих селянських господарствах. Господарська діяльність особистих селянських господарств.

Змістовий модуль 3. Правове регулювання окремих інститутів

Тема 10. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств

Поняття і принципи виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного виробництва. Спеціалізація сільськогосподарського виробництва.

Правове регулювання фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств. Оподаткування сільськогосподарських підприємств. Законодавче регулювання зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Загальна характеристика і особливості правового регулювання трудових відносин в сільськогосподарських підприємствах.

Тема 11. Правове регулювання тваринництва та рослинництва. Насінництво, племінна справа, ветеринарна безпека

Правові засади регулювання галузі рослинництва та насінництва. Правове забезпечення рослинництва. Правовий режим насінництва та розсадництва (Закон України «Про насіння і садивний матеріал»).

Правове регулювання галузі тваринництва та племінної справи. Правові засади розвитку тваринництва. Правове регулювання племінної справи у тваринництві (Закон України «Про племінну справу у тваринництві»). Правовий захист тварин від жорстокого поводження: етичні та нормативні вимоги до умов утримання, транспортування та забою сільськогосподарських тварин.

Ветеринарно-санітарна та фітосанітарна безпека. Правові засади ветеринарної безпеки та медицини (Закон України «Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин»). Простежуваність та безпечність харчових продуктів, ідентифікації та реєстрації тварин (Закон України «Про ідентифікацію та реєстрацію тварин»).

Повноваження Держпродспоживслужби щодо здійснення ветеринарно-санітарного, фітосанітарного контролю та карантину рослин.

Тема 12. Правове регулювання використання природних ресурсів в сільському господарстві. Охорона довкілля в сільському господарстві

Види використання природних ресурсів у сільському господарстві. Додержання екологічних вимог при використанні природних ресурсів у сільському господарстві.

Види використання земельних ресурсів у сільському господарстві. Права та обов'язки сільськогосподарських землекористувачів. Правове регулювання лісокористування у сільському господарстві. Правове регулювання використання водних ресурсів у сільському господарстві. Надрокористування у сільському господарстві.

Правове регулювання охорони довкілля у сільському господарстві.

Правовий інститут меліорації земель у сільському господарстві. Правове регулювання хімізації сільського господарства. Державна реєстрація пестицидів та агрохімікатів. Правове регулювання застосування біотехнологій.

Правова охорона земель у сільському господарстві. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.

Правове регулювання поводження з відходами сільського господарства. Правове регулювання поводження з відходами тваринництва (гноєм, послідом, відходами на бійнях) та екологічні вимоги до розміщення тваринних комплексів.

Тема 13. Екологізація аграрного виробництва

Правові засади екологізації сільськогосподарського виробництва. Реалізація та правове забезпечення принципу екологізації аграрного виробництва у сфері використання земель сільськогосподарського призначення.

Процедура Оцінки впливу на довкілля (ОВД) при будівництві та реконструкції об'єктів сільськогосподарського призначення.

Екологічні стандарти та вимоги у сільськогосподарському виробництві. Система нормативно-правового регулювання екологічної безпеки в АПК (нормування гранично допустимих викидів, скидів, рівнів забруднення). Нормування використання пестицидів, агрохімікатів та мінеральних добрив: правові обмеження та заходи безпеки. Правовий режим захисту ґрунтів від деградації, виснаження, ерозії та засолення (вимоги щодо ведення сівозмін, консервації деградованих земель).

Правове регулювання органічного виробництва та обігу органічної продукції. Законодавчі засади вирощування, переробки, маркування та сертифікації органічної продукції. Державний реєстр операторів органічного ринку та орган контролю у сфері органічного виробництва. Сертифікація органічного виробництва.

Спеціальні екологічні вимоги у тваринництві та птахівництві.

Тема 14. Правове забезпечення безпечності та якості сільськогосподарської продукції

Поняття і зміст безпечності та якості сільськогосподарської продукції.

Участь держави у забезпеченні безпечності та якості сільськогосподарської продукції і харчових продуктів. Права, обов’язки та відповідальність суб’єктів у сфері забезпечення безпечності та якості сільськогосподарської продукції.

Сертифікація та маркування як нормативні засади якісності і безпечності сільськогосподарської продукції.

Правові засади використання ГМО при виробництві сільськогосподарської продукції.

Тема 15. Договірне регулювання аграрних правовідносин

Поняття, види та особливості договірних зобов’язань в АПК.

Загальна характеристика договірних відносин з реалізації сільськогосподарської продукції. Поняття договору контрактації сільськогосподарської продукції.

Договори матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Договори фінансового лізингу за участю аграрних товаровиробників. Договори виробничо-технічного обслуговування (договори на агрохімічне обслуговування; договір на виконання авіаційно-хімічних робіт; договір на виконання робіт по терасуванню схилів, створенню полезахисних смуг; договори на полив с/г культур; договори на ремонт та технічне обслуговування сільськогосподарської техніки).

Тема 16. Правове регулювання аграрного ринку

Правові засоби формування аграрного ринку. Поняття організованого аграрного ринку, його інфраструктура. Загальна характеристика учасників аграрного ринку. Правове становище аграрної біржі, її функції. Правове становище Аграрного фонду, його повноваження.

Загальна характеристика оптових ринків сільськогосподарської продукції.

Державне регулювання цін на окремі види сільськогосподарської продукції. Поняття об’єктів державного цінового регулювання

Правове регулювання ринку зерна. Державне регулювання ринку зерна та формування зернових ресурсів.

Тема 17. Захист прав сільськогосподарських товаровиробників

Поняття, зміст та види прав сільськогосподарських товаровиробників. Поняття та загальна характеристика інституту захисту прав суб'єктів аграрного господарювання.

Форми та способи захисту прав сільськогосподарських товаровиробників. Судова форма захисту: розгляд аграрних спорів у господарських, цивільних та адміністративних судах. Позасудові та досудові форми захисту: третейські суди, медіація. Самозахист прав: межі допустимості та юридичні форми самозахисту майна й земельних ділянок.

Захист земельних та майнових прав агровиробників.

Захист прав агровиробників у відносинах із державними та контролюючими органами. Способи захисту від неправомірних дій та рішень контролюючих органів Відшкодування збитків (шкоди), завданих сільськогосподарським товаровиробникам неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування.

Особливості захисту прав агровиробників в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення. Фіксація, оцінка та правові механізми стягнення/відшкодування збитків, завданих внаслідок збройної агресії.

<u>Змістовний модуль 4. Адаптація аграрного законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС)</u>

Тема 18. Правове забезпечення сільськогосподарської діяльності відповідно до вимог СОТ

Міжнародно-правові засади та членство України в СОТ. Структура та основні положення Угоди про сільське господарство СОТ.

Класифікація та правовий режим внутрішньої підтримки сільського господарства («кошики» СОТ).

Правове регулювання зовнішньої торгівлі агропродукцією та тарифний захист. Обов'язки щодо обмеження та скасування експортних субсидій в аграрному секторі.

Застосування санітарних та фітосанітарних заходів у торгівлі. Правові засади гармонізації національних санітарних і фітосанітарних норм із міжнародними стандартами.

Угода про технічні бар'єри в торгівлі та аграрний сектор. Співвідношення вимог СОТ щодо технічних регламентів, маркування, пакування та сертифікації харчової й сільськогосподарської продукції.

Тема 19. Спільна аграрна політика (САП) (Common Agricultural Policy) ЄС

Загальні цілі, принципи та структура САП ЄС.

Правові механізми прямої підтримки доходів та екологізація.

Спільна організація ринків сільськогосподарської продукції. Правове регулювання ринкових інтервенцій, приватного зберігання та квотування. Торговельні стандарти, маркування, географічні позначення та правове регулювання діяльності організацій виробників.

Європейський зелений курс та його вплив на САП. Стратегія «Від ферми до столу» та Стратегія біорізноманіття до 2030 року.

Адаптація та імплементація вимог САП ЄС в аграрне законодавство України. Зобов'язання України у сфері сільського господарства відповідно до Угоди про асоціацію та переговорного процесу щодо вступу до ЄС.

Тема 20. Екологічні стандарти та сталий розвиток сільського господарства

Поняття, принципи та правові засади сталого розвитку сільського господарства. Концепція сталого розвитку в аграрній сфері: баланс між економічною ефективністю, соціальною відповідальністю та охороною довкілля.

Принципи екологізації аграрного права України та гармонізація із цілями Європейського зеленого курсу (*European Green Deal*).

Кліматична адаптація, декарбонізація та «зелений перехід» в АПК. Впровадження *Nature-based Solutions* (природно-орієнтованих рішень) та охорона біорізноманіття при здійсненні агродіяльності.